Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 8, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 7. MAJA (MAY 7), 1943 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 90

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Z ODPOROM NEMCEV V AFRIKI GRE H KONCU

Ameriški tanki, topniške enote in pehotni oddelki se vale proti Bizerti. Osma britska armada pognala Nemce in Italijane z utrjenih pozicij na severovzhodni strani Enfidavilla.—Angleži zmetali 1500 ton bomb na nemško industrijsko središče v Porurju.—Ruska armada prebila nemško bojno črto na kavkaški fronti, ubila 7000 sovražnikov in zasedla deset naselbin.—Japonske baze v Indokini bombardirane

Glavni zavezniški stan v Afriki, 6. maja.—Ameriške, angleške in francoske čete so danes zjutraj začele silovito ofenzivo za okupacijo Bizerte in Tuniza. Takoj v začetku navala so Američani okupirali dve postojanki, nakar so navalili na Ferryville. Angleži so medtem osvojili v svojem sektorju zadnje hribe in zdaj poplavljajo ravnino pred Tunizom. Zadnje poročilo s fronte se glasi, da Nemci zapuščajo Bizerto in se umičejo na Cape Bon na konci severne Tunizije.

Zavezniški stan, Afrika, 6. maja.—General Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške oborožene sile v Tuniziji, je obiskal glavni stan generala Marka Clarka, poveljnika pete ameriške armade, in ob tej priliki je izjavil, da je popolnoma prepričan, da bo ta armada izvršila nalogo tako, da ji bo ameriško ljudstvo hvaležno. Drugi del te armade je udeležen v operacijah, katerih cilj je zdrobitev osišče sile v Tuniziji.

Ameriški tanki, topniške enote in pehotni oddelki se vale skozi Mateur, železniško križišče na progi, ki spaja Tuniz z Bizerto, proti morju in drobe odpor osišče sile. Prvi oddelki so dospeli do točke, ki je oddaljena samo osem milj od Bizerte, glavne tuniške mornariške baze.

Ena ameriška vojaška enota je prodrla dvanajst milj daleč in okupirala strategično vas v vznožju Heidouskega gorovja, šest milj severozapadno od Tebourbe. Ta zdaj ograža levo krilo nemške armade, ki skuša ustaviti prodiranje prve britske armade po dolini Medjerdi proti Tebourbi.

Francoske čete prodirajo proti Bizerti po obrežju ob Sredozemskem morju. Prve čete so dospele do hribov, deset milj zapadno od mornarične baze, kjer se odpira pot do te baze.

Nepotrjeno poročilo pravi, da Nemci odhajajo iz Bizerte proti Tunizu, glavnemu mestu Tunizije. To je znamenje, da je poveljstvo nemških čet spoznalo, da bi bila obramba Bizerte neuspešna proti premoči zavezniške sile.

Oddelki osme britske armade, kateri poveljuje general Bernard L. Montgomery, so pognali Nemce in Italijane z utrjenih pozicij v hribih na severovzhodni strani Enfidavilla in jih zasedli. Operacije britske armade podpirajo bojna letala z bombardiranjem osiščnih postojank pri Zaghouanu. V spopadih v zraku so britski letalci sestrelili 18 osišča letal.

London, 6. maja.—Največji angleški bombniki so sinoči bombardirali Dortmund, industrijsko mesto v Porurju. Napada se je udeležilo 700 bombnikov, ki so vrgli nad 1500 ton bomb na mesto, med temi več štiritonske. Samo trideset bombnikov se ni vrnilo v svoje oporišče po izvršenem napadu.

Nemško vrhovno poveljstvo je priznalo, da so bombe povzročile veliko škodo. Dortmund ima 500,000 prebivalcev.

Letalci so po povratku v Anglijo povedali, da so bombe porušile mnogo tovarn in zanetile ogromne požare. Plamene so videli, ko so bili 50 milj proč od tarče bombnega napada. Dortmund je oddaljen samo 30 milj od Essena, kjer so velike Kruppove tovarne za topove, ki so bile zadnji teden tarča angleških bomb.

Moskva, 6. maja.—Oddelki ruske armade so prebili petnajst milj dolgo nemško bojno črto v provinci Kuban na Kavkazu v več krajih in zasedli nadaljnjih deset mest in vasi, se glasi uradni komunike. Čez 7000 nemških vojakov je padlo v bitkah z Rusi na tej fronti v zadnjih treh dneh.

Komunike dostavlja, da so Rusi zaplenili 80 težkih in lahkih topov, 220 strojnic in velike količine drugega orožja. Sovjetsko poveljstvo je prej naznanilo okupacijo Krimskaje, mesta, ki leži deset milj severovzhodno od Novorosiska, mornarične baze ob Črnem morju.

Ruski letalci so bombardirali nemške vojaške posadke pri Brijansku, Gomelu in Brest-Litovsku ter Konstanco, rumunsko luko ob Črnem morju. Bombe, ki so jih vrgli, so porušile mnogo militarističnih objektov in zanetile požare.

Čungking, Kitajska, 6. maja.—Ameriški in kitajski letalci so vrgli 80,000 funtov bomb na japonske baze v francoski Indokini in otoku Hainanu. Napad na ta otok je bil prvi, odkar so ga Japonci okupirali.

Napad na japonske baze je vodil polkovnik Eugene Beebe. On je povedal, da so se vsa letala srečno vrnila v svoja oporišča na Kitajskem.

Kitajski poslanik svari zaveznike

New York, 6. maja.—Dr. Wej Taoming, kitajski poslanik v Ameriki, je posvaril zaveznike, da se podcenjevanje japonske udarne sile lahko maščuje nad njimi. Zavezniška oborožena sila mora kmalu začeti ofenzivo proti Japoncem, drugače bodo konsolidirali pridobitve, ki so jih izvojevali v tej vojni. Poslanik je govoril na banketu članov kluba univerze Yale. Naglasil je, da imajo zavezniki še težavno pot pred seboj. Znamenja kažejo, da se nemška oborožena sila krha pod udarci zaveznikov v Afriki in Evropi, ne pa japonska. Ona postaja močnejša in je obnovila ofenzivo proti Kitajski.

Roosevelt dobil poslanico jugoslovanskega kralja

Washington, D. C., 6. maja. — Jugoslovanski poslanik Konstantin Fotič, ki se je nedavno vrnil v Washington iz Londona, kjer se je sestal s člani jugoslovanske ubežne vlade, je izročil poslanico kralja Petra predsedniku Rooseveltu. Fotič ni hotel razkriti vsebine poslanice, dejal pa je, da izraža zaupanje vlade in kralja v zmago nad osiščem.

Bolgari nočejo napasti četnikov

Revolta oddelkov bolgarske armade

Jeruzalem, 6. maja.—Vest iz zanesljivega vira se glasi, da se je več vojaških oddelkov bolgarske armade pred kratkim uprlo, ko je prišel ukaz, da morajo iti v Jugoslavijo, kjer jih čaka boj z Mihajlovičevimi četniki. Upor je bil tako energičen, da je bil ukaz preklican.—Druga vest se glasi, da je danes 80 odstotkov prebivalcev na Bolgarskem sovražnih napram nemškim nacistom in italijanskim fašistom.

Governer francoskega otoka protestira

Odmev akcije ameriške vlade

New York, 6. maja.—Admiral Georges Robert, governer francoskega otoka Martinika, protestira proti akciji ameriškega državnega departmenta, ki je rezultirala v prelomu odnošajev z z njegovo administracijo, ker vzdržuje zveze z Lavalovo vlado v Vichyju. To vlado dominira nacijska Nemčija.

Kablogram, ki ga je Robert poslal časniški agenturi Associated Press, pravi, "da akcija državnega departmenta ne določa nobenega nadomestila za prelom. Department je pozval svojega reprezentanta domov in s tem zaprl vrata vzpostavitvi odnošajev."

Robert je apeliral na agenturo, naj objavi njegov protest proti državnemu departmentu, da seznani ameriško ljudstvo o situaciji. On je rekel, da čaka na ustanovitev suverene, francoske vlade z nerazdeljeno oblastjo in potem se pridruži kot governer otoka zaveznikom.

Državni tajnik Hull je v noti governerju Robertu dejal, da je Lavalov režim integralni del nacijskega sistema. Martinik in drugi francoski otoki na Karibejskem morju, ki niso dominirani po osiščni sili, niso udeleženi v borbi za osvoboditev Francije. Administracija teh je še vedno lojalna režimu, ki je pod direktno kontrolo Nemčije.

Francoski ekonom svari pred komunistično propagando

Chicago, 6. maja.—Profesor Louis Marlio, francoski ekonom, je v svojem govoru pred dijaki čikaške univerze svaril pred komunistično propagando. On je član fakultete Ecole Libre des Hautes Etudes, organizacije, ki je bila ustanovljena v New Yorku in katere namen je širjenje francoske kulture. Marlio je dejal, da bo sovjetska Rusija s komunistično propagando motila mir v povojnem svetu.

Bolivijski predsednik pri Rooseveltu

Washington, D. C., 6. maja. — Enrique Peneranda, predsednik Bolivije, je včeraj dospel v Washington in sinoči je bil gost predsednika Roosevelta v Beli hiši. Banketa, ki mu je bil prirejen v počast, so se udeležili visoki vladni uradniki in člani diplomatičnih zborov. Prihodnji teden pride v Washington dr. Edvard Beneš, predsednik Čehoslovakije.

NACIJSKA BOJAZEN PRED INVAZIJO EVROPE

Berlin vidi možnost sunka proti Sardiniji in Siciliji

EVAKUACIJA HOLANDSKIH PREBIVALCEV

London, 6. maja.—Naciji priznavajo nevarnost zavezniške invazije Evrope, ki lahko pride pred zaključenjem vojne v Tuniziji v obliki napada na italijansko Sardinijo in Sicilijo. Po Nemcih kontrolirana radiopostaja v Vichyju, Francija, oddaja poročila o zbiranju zavezniškega invazijskega brodovja pri Gibraltarju, angleški trdnjavi ob vhodu v Sredozemsko morje in pri Alžeriji.

Stotnik Ludwig Sartorius, glavni nemški radijski komentator, izraža bojazen pred invazijo. "Ogromna britska in ameriška oborožena sila je zbrana v Alžeriji in Maroku," je dejal. "To je dokaz, da se ta pripravlja za invazijo Evrope."

Sartorius, kakor general Kurt Dietmar, ki govori v imenu nemškega poveljstva, je omenil možnost zavezniškega sunka proti Sardiniji in Siciliji, ki lahko postaneta stopnica invaziji južnovzhodne Evrope. Dietmar je dejal, da bodo invazijo ovirale utrdbe, zgrajene na obrežju južnovzhodne Evrope, in hriboviti teren.

Naciji se pripravljajo za preprečenje zavezniške invazije nasprotne strani evropskega kontinenta. Doznava se, da so podrli čez deset tisoč hiš v haaškem distriktu in zgradili trdnjave na holandskem obrežju.

Aneta, holandska časniška agentura, je objavila poročilo iz podtalnih virov, da so naciji odredili evakuacijo 50,000 prebivalcev iz holandskih obrežnih krajev. Dve milji širok pas ob vsem holandskem obrežju je postal vojna cona, v katero nima noben civilist dostopa.

Hiše v tej coni bodo Nemci podrli ali pa bodo v njih nastanili vojaške čete.

Druga v London dospela poročila omenjajo masno evakuacijo prebivalcev iz obrežnih krajev v Franciji in na Norveškem.

Italijani se vrnejo v Afriko?

Diktator Mussolini grozi izdajalcem

London, 6. maja. — Italijanski diktator Mussolini je v svojem govoru pred množico 100,000 fašistov, zbrano pred Beneško palačo, dejal, da se bodo Italijani vrnili v Afriko in izdajalci bodo ustreljeni. Taka kazen bo zadela vse izdajalce.

Mussolinijev govor je bil oddajan po radiu. Diktator je govoril množici z balkona Beneške palače, z istega balkona kot pred sedmimi leti, ko je naznanil italijansko okupacijo Abesinije. Diktatorjev glas je bil histeričen krik in fašisti so ga večkrat prekinili z vzkliki "Duce, Duce."

"Pred sedmimi leti smo se zbrali na istem prostoru kot smo se danes", je dejal Mussolini. "Takrat smo proslavljali zmago v kampanji, s katero smo izzvali ves svet in odprli novo pot v pohodu civilizacije. Kampanja še ni zaključena, je le prekinjena. Naš pohod se bo nadaljeval in Italijani se bodo spet vrnili v Afriko po zmagi našega orožja v tej vojni. Uverjen sem, da vse italijansko ljudstvo stoji za menoj in me podpira."

Domače vesti

Ed Tomšič bo okreval

Walsenburg, Colo. — Edvard Tomšič, šesti okrožni gl. podpredsednik SNPJ, ki je bil pred tedni izredno težko ranjen pri delu v premogovniku in se od takrat nahaja v Corwinovi bolnišnici v Pueblu, se zadnje čase dobro počuti. Dne 26. aprila so mu odvzeli mavčni oklep in zdaj se lahko giblje v postelji. Njegova poškodba se celi tako rapidno, da mogoče zapusti bolnišnico še ta mesec.

Dr. Boris L. Mermolja na delu

Chicago. — Čikaški večerni dnevnik Daily News je v sredo objavil sliko mladega slovenskega zdravnika drja. Borisa L. Mermolje, ki se z bolničarko Alico Lien vred sklanja nad posteljo, v kateri leži mlada mati Gladys Bielawski in stiska k sebi svojo prvorojenko, katero je porodila pred tremi dnevi, dočim je njen mož v službi strica Sama. Dr. Mermolja (Marmolya), ki je uslužben v Maternity Hospitalu na severni strani čikaškega mesta, je sin Louisa Mermolje, bivšega dolgoletnega tajnika društva 142 SNPJ v Clevelandu, O.

Detroitske novice

Detroit. — Herman Kos, sin znanega razvaževalca premoga in ledu, je dovršil vojaško šolo in je bil promoviran v podporočnika. — Leo in Fred Bernik, sinova znane dopisovalke Prosvete Mary Bernikove, sta 6. maja odšla k stricu Samu. — Na dopustu so bili te dni vojaki Fr. Dollar, Fr. Gaber in L. Podobnikar. — Pri gostilničarju Jancu sta bila na obisku iz Milwaukeeja njegova sestra, omožena Hočevar in njen mlajši sin, ki služi v obrežni straži. — Pred dnevi je tukaj umrla Ana Prebilič, bivša Calumetčanka, ki zapušča moža in deset odraslih otrok.

Vesti iz New Yorka

New York City. — Dne 3. maja je nanagloma umrl slovenski mornar in telegrafist Avgust Dobrajec, star 42 let in rojen v Trstu. Njegova ladja je bila lani torpedirana v ameriških vodah in on se je komaj rešil v čolnu. Od takrat ni bil več zdrav in zadnjo jesen je bil vpokojen.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 3. t. m. je umrla 30-letna Josephine Povh, rojena tukaj. Zapušča mater in štiri sestre.

Čikaški gangež Stanton ustreljen

Chicago, 6. maja. — Danny Stanton, zloglasni gangež in raketir, je bil ustreljen v gostilni na naslovu 6500 So. May st. Z njim vred je bil ustreljen Louis Dorman, bivši član Caponejeve gange, ranjen pa C. Shapiro. Policija je izjavila, da ji rekord slednjega ni znan. Napadalci so prišli v gostilno in začeli streljati. Ko so krogle podrle Etantona in Dormana, so pobegnili.

Čikaški polkovnik med žrtvami letalske nesreče

Washington, D. C., 6. maja. — Med štirinajstimi žrtvami letalske nesreče, ki se je pripetila v nekem zapuščenem kraju Islandije zadnji pondeljek, je tudi polkovnik Morrow Krum iz Chicaga. V tej sta izgubila življenje general Frank M. Andrews, vrhovni poveljnik ameriške oborožene sile v Evropi, in metodistični škof Adna Wright Leonard iz Washingtona.

Štirje nacijski voditelji umorjeni

London, 6. maja. — Napetost na Norveškem in v Belgiji se je povečala kot posledica umora štirih nacijskih voditeljev. V Belgiji sta bila umorjena Jef van Buynder in Alphonse Degrees, na Norveškem pa Georg Nitsche in Kurt Olitsch.

Stalin za neodvisno Poljsko

Rooseveltova izjava o poljskem vprašanju

New York, 6. maja. — Ralph Parker, dopisnik newyorškega lista Times v Moskvi, je poslal poročilo, v katerem pravi, da je premier Stalin odločno naglasil, da je sovjetska vlada za ustanovitev neodvisne in močne poljske države po vojni.

Stalin, pravi poročilo, je dejal, da morajo povojni odnošaji med Sovjetsko unijo in Poljsko sloneti na vzajemnem upoštevanju in dobremu sosedstvu ter prijateljstvu. Sovjetska vlada je, ako poljsko ljudstvo hoče, tudi za skelnitev pogodbe vzajemne pomoči in zveze proti Nemčiji. Ona se bo držala obljube, ki jo je dala generalu Vladislavu Sikorskemu, predsedniku poljske ubežne vlade, v dec. l. 1941, da jo bo podpirala v naporih, katerih cilj je ustanovitev neodvisne in močne Poljske. Na tej obljubi se lahko zgradi most med sovjetsko in poljsko vlado.

London, 6. maja.—Vladislav Sikorski, predsednik poljske vlade v Londonu, je danes pozdravil izjavo Stalina za poljsko-ruski pakt v prid vzajemni zaščiti. Sikorski je rekel, da je Stalinova izjava zelo ublažila napetosti med Poljsko in Sovjetsko unijo.

London, 6. maja.—Poljski krogi so naznanili, da sta premier Sikorski in predsednik Roosevelt izmenjala pisma, nanašajoča se na spor med poljsko ubežno vlado in Rusijo. Vsebina pisem ni bila objavljena.

Sikorski je sinoči ponovno apeliral na Rusijo, naj osvobodi več tisoč poljskih vojakov in civilistov. To naj bi bil prvi korak v akciji za vzpostavitev diplomatičnih odnošajev, katere je Moskva pretrgala zadnji teden.

Washington, D. C., 6. maja. — Elmer Davis, direktor urada za vojne informacije, je dejal, da ne verjame nacijski propagandi, da so Rusi ubili 10,000 poljskih vojaških častnikov v Smolensku in okolici l. 1941. Ta propaganda je glavni vzrok preloma odnošajev med poljsko ubežno vlado in Sovjetsko unijo.

Monroe nastopil pred kongresnim odsekom

Washington, D. C., 6. maja. — John P. Monroe, v čigar hišo na R streetu so prihajali člani Rooseveltova kabineta, senatorji in kongresniki in v kateri so se baje sklepale kupčije v zvezi z oddajanjem vojnih kontraktov, je včeraj nastopil pred kongresnim odsekom za militaristične zadeve. On se ni mogel "spomniti", ali je dobil $30,000 ali ne od oktobra preteklega leta. Na vsa vprašanja, ki so mu jih stavili člani odseka, je odgovarjal, "da ne ve, koliko denarja je dobil in kako veliko vsoto ima v bankah." Priznal je le, da so obiskovalci njegove hiše dobivali "darove". Med temi obiskovalci je bil tudi mornarični tajnik Frank Knox. Kongresni odsek se je odločil za temeljito preiskavo transakcij, ki so se vršile v Monroejevi hiši.

Finska hoče vzdržati odnošaje z Ameriko

Helsinki, Finska, 6. maja.—Finski tisk naglaša, da še vedno upa, da Amerika ne bo pretrgala odnošajev s Finsko. Ta vidi uvod v prelom odnošajev v odpoklicu skoro vseh članov ameriškega poslaništva iz Helsinka. V glavnem finskem mestu so še ostali Robert M. McClintock, opravnik poslaniških poslov, in dva klerka. Skoro vsi finski listi trdijo, da je prijateljstvo med Finsko in Ameriko neprecenljive vrednosti.

ICKES ZASEŽE PREMOG ZA VOJNE TOVARNE

Vojno-delavski odbor obnovi zaslišanje

PREKLIC KONTROLE PREMOGOVNIKOV

Washington, D. C., 6. maja.—Notranji tajnik Harold L. Ickes, ki je tudi koordinator za kurivo, je podpisal odredbo, ki mu daje oblast zasege premoga za vojne industrije, kadar položaj zahteva tako akcijo. Odredba določa zaporne in denarne kazni za trgovce in razpečevalce premoga, ki bi se upirali, kakor tudi izgubo prednosti pri dobavljanju premoga.

Vojno-delavski odbor je naznanil obnovo zaslišanja o kontroverzi med rudarsko unijo United Mine Workers of America in operatorji, čeprav je John L. Lewis, predsednik unije, namigoval, da ne bo poslal reprezentantov v Washington, da nastopijo pred odborom, in da bo ignoriral zaslišanje.

Po zaključenju seje članov mezdnega odbora svoje unije v New Yorku je Lewis ponovno naglasil, da noče imeti nobenega opravka z vojno-delavskim odborom. Reporterjem je povedal, da se bodo člani mezdnega odbora vrnili domov. Na vprašanje, ali bo unija prelomila sporazum glede petnajstdnevnega premirja, je Lewis odgovoril, da se to ne bo zgodilo. Njegova organizacija bo držala besedo.

New York, 6. maja.—Reprezentanti kompanij na polju trdega premoga so izjavili, da bodo pristali na nekatere zahteve rudarske unije, zaeno pa bodo zahtevali, da nova pogodba uključuje garancijo, da rudarji ne bodo zastavkali.

Ralph Taggart, predstavnik operatorjev, je izrekel upanje, da bo kontroverza z rudarsko unijo izravnana.

Springfield, Ill., 6. maja.—Uradniki progresivne rudarske unije, včlanjene v Ameriški delavski federaciji, in reprezentantje Coal Producers Association of Illinois, organizacije operatorjev, ki ima pogodbo s to unijo, so izjavili, da pričakujejo, da bo federalna kontrola premogovnikov, v katerih delajo člani progresivne unije, kmalu preklicana. Ta organizacija operira okrog 135 premogovnikov v Illinoisu. Njen besednik je dejal, da je bil že informiran iz Washingtona, da bo federalna kontrola kmalu preklicana.

Protistavkovni načrt sprejet

Rooseveltova oblast raztegnjena

Washington, D. C., 6. maja. — Senat je sprejel zakonski načrt, ki daje večjo oblast predsedniku Rooseveltu v zadevi zasege tovarn, v katerih stavke ustavijo produkcijo, s 63 proti 16 glasovom. Avtor načrta je senator Connally, demokrat iz Texasa.

Amendment senatorja Tafta, republikanca iz Ohia, da vlada dobi oblast iskanja injunkcij za prepoved stavk v vojnih industrijah, preden jih zaseže, je bil poražen. Načrt je bil po sprejetju v senatu poslal nižji kongresni zbornici. Gotovo je, da mu bodo prilepili nadaljnje dodatke s provizijami o restrikcijah aktivnosti delavskih organizacij.

Za načrt je glasovalo 33 demokratov in 30 republikancev, proti pa enajst demokratov in pet republikancev.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (May 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Arzenal demokracije: deset milijard!

Ameriški "lend-lease," arzenal svetovne demokracije, je ob koncu marca dosegel ogromno vsoto deset milijard dolarjev potroška za zaveznike. Toliko je znašala pomoč zaveznikom v bojnem materialu in živežu, kakor je 1. maja poročal Edward R. Stettinius, federalni administrator te ustanove, katera nima para v zgodovini.

Stettinius pa tudi pravi v svojem poročilu, da pomoč ni samo enostranska, ne teče le iz Amerike v zavezniške dežele, temveč se hkratu vrača nazaj v Ameriko. Poročilo ne omenja številk tega povračila, vendar pristavlja, da povračilo neprestano narašča, zlasti iz Anglije, Avstralije in Nove Zelandije. Odkar Amerika pošilja bojno opremo in živež Rusiji čez južni Atlantik, Arabsko morje in Malo Azijo, so vračajoči se parniki naloženi tudi z ruskimi surovinami.

Od 11. marca 1941, ko je ameriški "lend-lease" začel s poslovanjem, pa do 1. aprila 1943, sta bojna oprema in strelivo znašala pet in petdeset odstotkov vseh pošiljatev; med vso bojno opremo so letala na prvem mestu, kajti teh je bilo poslanih zaveznikom za malo manj ko poldrugo milijardo dolarjev vrednosti oziroma eno tretjino vseh bombnikov in bojnikov, kar jih je Amerika producirala do danes. Od ostalega "lend-leasnega" blaga je bilo 27 odstotkov industrijskih pripomočkov, petnajst odstotkov živil in tri odstotke raznih drugih reči.

V začetku, to je leta 1941 in deloma preteklo leto, je Amerika pošiljala dve tretjini te pomoči Angliji in eno tretjino Rusiji ter na Daljnji vzhod, toda v zadnji polovici leta 1942 in v prvih treh mesecih tega leta so znašale pošiljatve Angliji 38 odstotkov, Rusiji 31 odstotkov, v Afriko in na Srednji vzhod je šlo 16%, 14% je šlo na Daljnji vzhod (uključivši Indijo), eden odstotek pa v druge kraje. V tem času je Rusija dobila največ ameriških letal.

"Lend-lease" predstavlja do danes trinajst odstotkov vsega vojnega izdatka Združenih držav.

V gornje številke naj se poglobijo pred vsem oni naši ljudje, ki tako radi gobezdajo o počasnosti in neučinkovitosti Amerike v tej vojni. Dejstvo, da je Amerika že davno nagnila tehtnico zmage na stran zaveznikov, je že pozabljeno.

Amerika je s svojo prvo pomočjo obdržala Anglijo v vojni poleti 1940 takoj po padcu Francije. Takrat je bila Anglija tako na slabem—iz Dunkirka je rešila le svojo armado, ampak vsi njeni topovi in tanki so ostali v Belgiji in Franciji—da bi jo bila vsaka invazija prav gotovo strla. Amerika takrat še ni bila v vojni, kljub temu je Roosevelt poslal Angliji vse topove, strojnice, puške in letala, kolikor jih je imela Amerika na razpolago. Na ta način je bila Anglija oborožena za prvo silo, da se je lahko otepala pred nemškimi letalskimi in podmorskimi napadi. Ves čas, ko je Anglija dan in noč proizvajala nove topove, tanke in letala—se je branila z ameriškim orožjem.

Edino s pomočjo Amerike je Anglija obdržala zapadno fronto, afriško fronto in pomorsko fronto na Atlantiku; edino ta pomoč je dala korajžo Jugoslaviji, da se je v marcu 1941 uprla Hitlerju in s tem uporom zavlekla Hitlerjev napad na Rusijo; edino ta kombinacija Amerike in Anglije je pomogla Rusiji, da je lahko prvo zimo ustavila Nemce pred Moskvo, drugo zimo je pa vrgla nemške horde nazaj čez Donec in Don in osvobodila Leningrad.

Amerika je preprečila popolno Hitlerjevo zmago leta 1940, zadržala je Hitlerja v vojni leta 1941 in z lastnim vstopom v vojno drži že poldrugo leto Japonce na Pacifiku, v istem času pa je zadnjo jesen v zvezi z Anglijo začela ofenzivne operacije v severni Afriki, ki imajo odpreti invazijo Evrope v tem letu.

Vse te operacije ne bi bile mogoče brez silne mase ameriških bombnikov in bojnikov, ki danes razbijajo nemške in italijanske industrije, ne bi bile mogoče brez ameriških tankov in topov ter brez ameriških konvojev, ki stalno dovažajo Angliji in Rusiji bojno opremo in živež po "lend-leasnih" dogovorih; prav tako bi ne bile mogoče brez ameriške pomorske sile, katera uničuje—naravno z velikimi žrtvami—nacifašistične podmornice in drži morsko pot med Ameriko in Evropo odprto.

Vse to—vsa ta dejstva—je treba priznati in upoštevati, če hočemo biti pošteni; dati je treba Ameriki kredit, ki ji gre. Dati je treba kredit Rooseveltovi administraciji, katera je nesebično ustanovila "lend-lease" za zmago demokracije in za uresničenje Atlantskega čarterja ter štirih svobod.

Tistega dne, ko je bil "lend-leasni" program sprejet—je bila Hitlerjeva monstrozna bojna mašina zapisana porazu neglede na to, koliko časa potem je ta mašina še divjala po Evropi in Afriki s pomočjo japonske bojne mašine na Daljnjem vzhodu — brez ozira na to, koliko strašne škode in koliko strašnih zločinov je ta Hitlerjeva mašina izvršila v tem času na Balkanu, v Franciji in Rusiji.

Amerika je zapisala Hitlerja, Mussolinija, japoniste in vse njihove satelite gotovemu porazu neglede na to, kdaj pride ta poraz. Amerika je to dosegla, ko je ustanovila arzenal demokracije — orožarno za vse svoje zaveznike — za one, ki jih je Hitler napadel in ki jih še napade, pa nimajo dovolj vsega, s čimer se bi branili efektivno. Amerika lahko ustvari toliko tega materiala, da lahko z njim zalaga ves svet.

Ameriški Slovenci lahko z vso gotovostjo zaupajo Ameriki, da bo njen arzenal demokracije pomagal tudi naši stari domovini do svobode.

Glasovi iz naselbin

Vojak se oglasil iz nemškega ujetništva

Johnstown, Pa. — Pred petimi tedni je bila družina Demshar iz Krayna obveščena po vojnem departmentu, da je njih sin Anton Naglič (mati se je prej pisala Naglič) pogrešan v Afriki. Lahko si je misliti, kako porazno vplivajo take novice zlasti na ljubeče matere, ker ni nobene gotovosti, ali je pogrešani še pri življenju ali ne.

Vsi napori matere in ostalih, da bi kaj več izvedeli pri vojnem departmentu ali skozi Rdeči križ, so bili zaman. Sedaj so pa prejeli naravnost od njega pismo, v katerem pravi, da je bil ujet v bitki v Afriki in da se nahaja v Nemčiji v ujetništvu. V pismu navaja nekatere potrebščine in prosi, naj mu jih pošljejo, ampak zlo je, ker ne vedo niti v uradu Rdečega križa, kam in kako poslati.

Kako in od kje je njegovo pismo prišlo in še tako v kratkem času, je uganka, ker po pojasnilu mrs. Demshar ni prišlo skozi Rdeči križ. Če je tako, potem morajo imeti sile osišča v kaki nevtralni deželi prostor in dogovor za odpošiljanje nežigosanih pisem vojnih ujetnikov. Drugače ne more biti.

Mrs. (Naglič) Demshar ima pet sinov. Dva sta v armadi in ostali trije bodo gotovo še sledili. Vsi so člani SNPJ že od rojstva, kakor tudi mati Tončka in kakor je bil tudi njih pokojni oče Jože Naglič. Je zelo zavedna delavska družina in ustanovitelji društva 174 SNPJ v Kraynu, Pa.

V Johnstownu je bilo zadnje čase mnogo vlomov v razne trgovine in urade, in to vselej ponoči. Cilj teh vlomov je bil največ denar, poleg kakih drugih dragocenosti. Nikakor niso mogli priti v okom zločincem. Šele sedaj so prišli na sled zločincu. In kdo je ta človek? Nihče drugi kot mestni policaj Dorsey Brown, ki je opravljal nočno službo! Priznal je že pet vlomov. Najzadnji plen je bil $375.50 v neki Beauty Shoppe. Denar je skril v stranišču svojega stanovanja. Pričakujejo, da bo priznal še več vlomov.

Ta "varnostni organ" se je vedno s tem odlikoval, da je on v vsakem slučaju prvi poročal o teh vlomih. Bil bi najbrže še celo odlikovan za pridnost v svoji službi, da mu ni izpodletelo. Lep vzgled "moža postave", kaj ne?!—**Andrej Vidrich.**

O štrajku in demokratih

Cleveland. — Danes je 29. aprila in sem bil z mojimi kolegi celih 16 ur v stavki. To je dobro, da se ni naš narodni kongres vršil na ta nesrečni četrtek, ker bilo je pravo mrtvilo v Clevelandu. Seveda ni bila moja krivda, ampak mi unionisti smo se morali pokoriti povelju in smo poskusili, kaj bi bilo v naši metropoli, če bi ne bilo poličnih.

Šlo je radi tega, ker je uprava poulične zavlačevala pogajanje z našo unijo za zvišanje plače. Ker pa so bile plače "zamrznjene", smo vprašali za plačo in pol za delo preko 40 ur na teden — naš delovnik je 54 ur na teden.

Obrat je bil ustavljen po onih, ki so dokončali svoje službe o polnoči ali po polnoči v noči od srede na četrtek. (Zadnji "run" se konča okrog dveh zjutraj.) Potem ni vozila nobena poulična do šestih zvečer, oziroma dokler nismo na unijski seji v mestni glasbeni dvorani sklenili, da se takoj vrnemo na delo. Ta predlog je bil sprejet ob 5:20, ob šestih so se pa poulične zopet pokazale na ulicah.

Želja, da se vrnemo na delo, je bila poslana iz Washingtona in na uslužbence poulične je apeliral tudi župan Laushe, časopisje pa nas je kritiziralo. In res ni kazalo drugega kot da se vrnemo na delo, dasi so naši "partizani" — mlajša generacija — bojeviti, kot so bili bojeviti nemški radikalci, dokler se ni pojavil "firar". Potem so nadaljevali bojeviteži na Francoskem in dajali priliko "firarju", da se je pripravil in jih potem lahko premagal. Sedaj pa malo slišimo o delavskih bojih na Francoskem.

In če bi mi nadaljevali vojno tukaj, bi bili premagani. Naše pravice ali "Bill of Rights" bi šle po gobe in bi se ne širokoustili, da nas mora celo vlada prositi, naj se vrnemo na delo. Pa se še dobe državljani, ki se posmehujejo naši demokraciji in žele delavsko diktaturo. Mi vam želimo vso srečo, kadar nas boste zapustili in šli tja, kjer vas čaka sreča. Po pravici rečeno, prav nič vam ne zavidamo vašega veselja.

Ko so nas nagovarjali, naj se vrnemo na delo, so mlajši unionisti delali medklice, potem so njih klici počasi ponehavali. Starejši so bili tiho in so le poslušali. In ti so pozneje odločili, ker oni so tisti, kojih sinovi so v nevarnosti, če ne dobe materiala, ki je potreben za uničevanje sovražnika, kateri želi uničiti našo svobodo govora in tiska.

Torej za enkrat je ta zadeva odstranjena. V 26 letih mojega službovanja na poulični imam tri štrajke na grbi. Leta 1918 v decembru smo štrajkali tri dni radi famoznih kondukterk, potem smo štrajkali v juliju 1919 za 12 centov zvišanje plače. Leta 1920 je bilo zagroženo, da bo štrajk, toda se je družba prej podala. In tako zopet leta 1933, ker ni hotela podpisati pogodbe, toda je bila prisiljena. Lansko leto je bilo par "divjih" stavk in zopet sedaj. Toliko o tem.

Parkrat sem vam že poročal o veliki ljubezni, ki vlada med tukajšnjimi demokrati, posebno pa med našimi tukaj rojenimi, kakor tudi onimi, ki so bili tukaj vzgojeni, toda v Sloveniji rojeni. Danes vam moram spet poročati, da je bil raznešen po Debevčevi wardi "two by four" časopis, urejen po našem upornem demokratu Williamu J. Kennicku, ki je bil nekoč koncilman te warde, zdaj se pa jezi nad županom Laushetom. In v tej wardi je naš Slovenski dom, Ameriška Domovina, Enakopravnost, Anton Grdina (pogrebni zavod), North American banka, International banka in prave kranjske klobase.

Pa mi hočejo nekateri mali "would-be" demokratje očitati, da sem nekak Laushetov nasprotnik. Pamet, pamet! Mene le zanima taktika naših slovenskih strankarskih demokratov. In ker mene zanima, mislim, da bo tudi vas in le radi tega vam poročam v Prosveti. Jaz namreč nimam kaj pričakovati od njih, še najmanj pa politične službe.

Tukaj je demokrat Kennick, ki se jezi na našega župana. In lahko je, da je več naših demokratov, ki stiskajo fige v žepu in jim je žal, zakaj so ga volili, ker niso službe dobili. Kennick pravi v svojem "listu": "Vsak pošten Slovenec bo priznal, da župan Laushe še ni storil skoraj nič za Slovence." Pravi, da je nastavil le tri Slovence, ki dobivajo $3000 letne plače. In da je nastavil tri, je moral odsloviti drugega Slovenca (Vidmarja), ker je republikanec. (Vidmar je bil policijski prosekutor in na njegovo mesto je bil nastavljen Vatro Grill.)

Kennick dalje navaja, da so slovenski ameriški državljani oddali 15,000 glasov pri županskih volitvah, kar je deset odstotkov glasov, ki jih je prejel Lausche. In po mišljenju tega bivšega koncilmana bi morali naši rojaki dobiti deset odstotkov vseh mestnih služb. On računa, da bi morali Slovenci dobiti 80 služb s plačo $3000 in več na leto, toda imajo le tri. Kennick pravi, da so Slovencem ponujali le "pick and shovel" po metodi pokojnega Lojzeta Pirca, češ, da so pometaška dela dosti dobra za naš slovenski in na demokratsko stranko orientirani narod.

Kennick smatra, da Laushe ni hotel uposliti slovenskih odvetnikov in intelektualcev, ker je hotel sebe zasigurati. Dalje on trdi, da je naš župan nastavil sedem državljanov židovske narodnosti v one službe, kjer je plača od tri do sedem tisoč dolarjev na leto. In ti Židje so večinoma republikanci po strankarstvu, ne demokratje kot so Slovenci. In varnostni direktor (načelnik policije) je Italijan s $7500 letne plače, drugi Italijan z veliko plačo je odvetnik.

Laushe baje tudi ne upošteva slovenske izobražene "inteligence", kajti če bi jo, bi si izbral boljšega tajnika kakor je John Lokar. (To je Kennickovo mnenje, ne moje, ker mene ne briga.) In Lokarjeva plača je baje $4500 na leto (torej več kot je prejemal pri SNPJ kot drugi podpredsednik). Ni čudno, da se taka plača dopade še drugim našim rojakom.

Kennick tudi pravi, da James Debevc, urednik Ameriške Domovine, zato napada Louisa Adamiča, ker se boji, da bi on postal nekakšen vojaški governer Slovenije po tej vojni. Urednik A. D. pa hoče na to mesto Franka Lausheta, ker tako je James Debevc pisal v svojem listu. Mi smo pa mislili, da bo Debevc priporočal Lausheta za ohijskega governerja.

Torej vidite rojaki širom Amerike, taka je ta naša metropolska "palitika". Vaš dopisnik nima s tem nič opraviti, če se ti-le demokratje tako ljubijo med seboj. Pa se še dobi naš would-be progresivno-radikalni element, ki se ogreva za to našo strankarsko demokracijo, za to demokratsko politiko. In še celo mene skušajo prisiliti, da bi jo podpiral. Nak, prijatelji moji!

Dalje pravi Kennick, da so metropolski Slovenci nabrali za Laushetovo kampanjo $8000 in ko je bila ta vsota skupaj, da je Laushe dejal, da se ni treba truditi za njegovo kampanjo. Ta dopisnik se mora seveda čuditi, zakaj so se naši demokratje tako trudili, ker Laushe ni potreboval tistega, kar so prispevala društva za njegovo kampanjo. Vsaj po izjavi Kennicka ne. Torej vas bomo že sedaj prosili, da v prihodnji kampanji pustite naša društva pri miru, ker demokratje imajo dovolj denarja v svojih žepih. Mi tako razumemo Kennicka, ki je star demokrat.

Čudna je ta kranjsko-ribniška politika v metropoli, kaj ne? Vedite pa, da ta dopisnik ne capija za to politiko. In poznam več naših poštenih rojakov, ne samo par, ki so enakega mnenja.

Kot dodatek naj omenim še uvodnik Enakopravnosti z dne 26. aprila. Šabec pravi, ako se jugoslovanska vlada v Londonu zanaša, da bodo ameriški Slovenci, Hrvatje in Srbi vodili propagando (namreč brez bakšiša), dočim se ministri med seboj prepirajo (ali tudi radi bakšiša?), kdo bo imel več vpliva in besede pri kralju, bo to slaba propaganda, ker mi vemo, kaj smo dobili izza prve svetovne vojne za propagando, ki smo jo vodili za Jugoslavijo. (Ampak mi nismo vodili propagande za kralja in tudi bi je ne, če bi nam obljubil še toliko bakšiša.)

Torej, če bi jugoslovanska vlada ponudila bakšiš uredniku ali listu Enakopravnost, ali bi vi potem vodili propagando za sedanjo jugoslovansko vlado? To vas vpraša ta dopisnik. Vi pravite, da je tajnost, da dobiva neki metropolski list $200 na mesec zato, da povzdiguje Mihajloviša. Well, vse se lahko zgodi, ker so si listi podobni. Ampak jaz mislim, da delavski list Prosveta ni tak, da bi prejemal bakšiš, da bi delal propagando za generale in kralje. Prosveta ne poljubuje rok kraljičem in kraljicam!

Frank Barbič.

Veselica v korist SANSa

Johnstown, Pa. — Dve leti sta minuli, od kar je krvoločni sovražnik napadel našo lepo staro domovino in jo oropal vsega, kar je mogel odnesti, drugo požgal, ljudi pomoril ali pa odpeljal v nacifašistično sužnost, kjer morajo garati lačni in napol nagi noč in dan.

Vsled tega smo tukaj sklenili, po številu sedem društev, da priredimo veselico v prid Slovenskega ameriškega narodnega sveta, ki je priznan po ameriški vladi v Washingtonu, da se pomaga našemu narodu do svobode in da po vojni dobi vse zasedene kraje in ukradeno zemljo nazaj.

Veselica se vrši 15. maja zvečer v Slovenskem delavskem domu na Moxhamu. Za ples bo igral orkester Martina Kukavicha — šest mož. Pevsko društvo Jugoslavija bo zapelo nekaj lepih pesmi. Vstopnina je samo 50c. Ves preostanek je namenjen politični akciji ali SANSu, ki dela na to, da Slovenija po tej vojni ne bo pozabljena in da postane del velike demokratične Jugoslavije.

Ne pozabite torej na brate in sestre, ki krvave v svoji domovini in darujte po svoji moči, ker ti reveži si ne morejo sami pomagati. V soboto zvečer, 15. maja pa pridite na to veselico v korist osvoboditvi Slovenije.

Ivanka Dimic.

Metropolska vojska ali Barbiču v album

Cleveland. — Želim zagotoviti Franka Barbiča, da je Jankovich dober državljan in menda tudi dober zastopnik Prosvete. Odgovarjam mu bolj na kratko na njegov dopis z dne 29. aprila, in sicer le na stavke, ki se tičejo podpisanega. In to radi drugih čitateljev Prosvete, ne radi njega, ki se vtika v vse zadeve kot da bi bil on res najboljši v vseh ozirih.

On pravi, da je čital moj dopis kot odgovor 25-letnega zastopnika Prosvete dne 20. aprila med odmorom in da mu ne gre v glavo, zakaj se Jankovich tako jezi. Tudi ne more zapopasti, kako je Jankovich volil Normana Thomasa, ker pri zadnjih predsedniških volitvah ni bil na glasovnici v Ohiu. Dalje tudi pravi, da "smo morali nekateri stari sodrugi napenjati vse sile, da dobimo 300,000 podpisov zanj, a prej, ko je bil Thomas na glasovnici, pa Jankovich še ni bil državljan."

Najprej naj mu povem, da se Jankovich ni jezil, ko je ono pisal. Bil je pri dobri volji, ko je pisal tisti dopis, kakor je tudi sedaj, ko to piše. Tako sem vesel kot bi bil na svatbi, sploh kot je še danes moja navada. Barbič menda meri hlače po sebi.

Njega skrbi, kako je Jankovich volil Thomasa, ker ni bil direktno na glasovnici. Da, Jankovich ga je volil, pa mirna Bosna in volila ga je tudi njegova žena Cilka. Barbiču je lahko znano, če kandidat ne more priti na glasovnico, se njegovo ime lahko zapiše nanjo.

On pravi, kako se je trudil z "nekaterimi starimi sodrugi", da bi dobili 300,000 podpisov za Thomasa, da bi prišel na glasovnico. Ta bo menda bosa, kajti metropolski dopisnik je bolj malo storil v tem ali kakšnem drugem oziru. (To bodo potrdili tudi mnogi drugi in je pribito z velikim "cvekom".) Obratno pa je Jankovich storil ogromnega dela na agitacijskem in drugem narodnem kulturnem polju. In to tudi prejšnja dolga leta, ko še nisem bil državljan. Agitiral, raznašal sem letake in vse drugo z drugimi vred, ki tudi še niso bili državljani. Vprašaj druge sodruge ali rojake—Krebelna, Poljška, Siskovicha in mnoge druge. Voliti kot državljan, pomeni samo en glas za kandidata. Dober agitator pa mu lahko pridobi 10, 20, mogoče 50 glasov.

Še nekaj: Ko je Barbič kandidiral parkrat v 32. wardi za koncilmana, je "večni popotnik" Jankovich agitiral zanj: raznašal je kampanjske letake in raznašala sta jih tudi moj dva fanta (sinčka), ki sta bila takrat še majhna, sedaj pa sta vojaka—eden je že, drugi pa bo v kratkem. Ja, vsi trije smo delali zanj, sedaj pa tako priznanje in zahvala! Torej kot nedržavljan sem pridno delal za vse delavsko-socialistične kandidate.

Barbič pravi, da sedaj ni več član stranke in lahko voli Franka Lausheta ali kogarkoli. No, zakaj nisi več član? Zato, ker JSZ ni več pri socialistični stranki? Zakaj pa ne pristopiš direktno v stranko? Saj še obstoji. In obenem zakaj ne ustanoviš socialističnega kluba in ga priklopiš k stranki? Zato ne, ker se ti ne zljubi? Korajža velja, možakar! Jankovich jo je imel prej, ko ni bil državljan in jo ima tudi sedaj, ko je dobil državljanstvo z najboljšim uspehom in priznanjem. To vesta moja prijatelja Jože Durn in Jože Terbižan, ki sta bila moji priči —obema Jožetoma želim obilo sreče!

Kar se tiče Franka Lauscheta, sem glasoval zanj in dokler bo kandidiral kot poštenjak, bom še zmeraj zanj glasoval. Pa tudi drugi pošteni ljudje bodo zanj glasovali. Na vse druge demokrate (razen Roosevelta) in republikance se pa požvižgamo. Ako bo še kdaj na glasovnici kak dober sodrug, bom in bomo kajpak zanj glasovali. Dober in sposoben, pravim, kajti ne verjamem več kot sem prejšnja leta, da je vsak socialist angelj, vsak demokrat ali kdo drugi pa hudič. Ne, ni tako, dragi moji!

Ko sem leta 1917 vložil prošnjo za državljanstvo (drugi papir, kot pravimo), je naša Amerika ravno stopila v vojno proti Avstriji in Nemčiji. In ker sem bil tedaj avstrijski podanik, kot tudi mnogo drugih, in povrhu še nisem bil pripravljen iti v ameriško armado (danes bi šel takoj), mi niso hoteli dati državljanstva. Rekli so mi, naj počakam pet let. No, čakal sem še dalj, ampak počasi vse pride. In tako sem dobil državljanstvo, sedaj so mi pa dali še nekako zvezdo, tako da se mora na poziv ustaviti in izkazati tudi marsikdo od velikih gospodov, ako ne, pa mora odkorakati, od koder je

(Dalje na 3. strani)

Vojaki osme britske armade v strelskih jarkih na tuniški fronti.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 7. maja 1923)

Domače vesti. V Pursglovu, W. Va., je rojak Fr. Romšek v prepiru ustrelil nekega Litvinca.

Delavske vesti. Čuvaj lesne tovarne je ustrelil šumarskega stavkarja v državi Washingtonu.

Ameriške vesti. Letalec John A. MacReady je prvi brez prestanka preletel celino Združenih držav iz New Yorka do San Diega, Cal., v 27 urah.

Inozemstvo. Peter Pašić je sestavil novo vlado v Jugoslaviji.

Sovjetska Rusija. Revolta je izbruhnila v ruski pravoslavni cerkvi; rebelni duhovni so ustanovili samostojno "živo cerkev."

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

NOVE ŽRTVE LAŠKEGA NASILJA

(Prinašamo naslednjo izvirno vest o usmrtitvah slovenskih gerilcev, katere Italijani ubijajo pod pretvezo, da so "komunisti".—JIC).

Domače časopisje (pod kontrolo fašistov—op. JIC) poroča, da so bili v mesecu decembru 1942 usmrčeni naslednji "komunisti":

Slavka Gabrenja, nastavljenka družbe "Interpromet" v Ljubljani; ubila jo je fašistična policija.

Anton Zalar, "komunistični emisar" v Dolu pri Borovnici.

Ivan Demšar iz Borovnice — bil v spopadih v okolici Borovnice, v teku katerih je bilo porušeno "komunistično gnezdo".

V . . . —

PAVELIČEV LIST O BOJIH NA HRVAŠKEM IN V BOSNI

Pavelićem list, Nova Hrvatska, je poročal ob koncu februarja naslednje:

"Italijanske in hrvaške čete so bile z aktivnimi operacijami v okolici Like in Krbave. To njihovo delovanje je v tesni zvezi z operacijami nemških in hrvaških čet v Kordunski oblasti in v zapadni Bosni. Kljub izredno težkemu ozemlju in srditemu odporu sovražnika je bil v okrajih Moca, Udbine, Gornji Lapad in Kulen Vakuf premagan in uničen. Tudi v okrajih severozahodne Hrvaške vlada velika vojaška aktivnost; tam sovražnik razpolaga z avtomatičnim orožjem in topovi. Boji se nadaljujejo. Preki sod v Zagrebu je zopet obsodil v smrt dvojico "komunistov".—JIC.

V . . . —

KAKO NEMCI FINANCIRAJO SVOJO VOJNO

Razodetje angleškega časopisja

Angleški list Sunday Times piše v svoji številki od 7. marca članek z naslovom "Nacistični dolgovi v Evropi", v katerem je objasnjen od Nemcev silno uvedeni enostranski gospodarski dotok iz Evrope v Reich.

Izmena dobrin med Rajhom in evropskimi državami, ki se nahajajo pod nemškim vplivom in pa so zasedene od nemških vojaških sil, je čisto enostranska. V tem pogledu položaj Hitlerjevih zaveznikov ni mnogo bolji od razmer, ki vladajo v zasedenih deželah. Imetje in delavske moči vse Evrope so v zasedenih deželah kar na kratko konfiscirane, dočim Rumunija, Bolgarija, Hrvaška in celo tudi Italija brezplodno grmadijo na berlinski mednarodni borzi kliringa gromne kredite, za katere ne morejo dobiti iz Nemčije v zamenjano nobenih dobrin, niti v blagu, niti v vrednotah.

Njihov položaj je torej v bistvu isti. Na osnovi podatkov iz švicarskih virov znašajo zdaj nemški dolgovi, nakopičeni na ta 'enostranski' način 'trgovskih' odnošajev, nič manj nego 750 milijonov funtov šterlingov. Ta številka velja za **mesec julij 1942.** Ako pomislimo, da je znašal lani ob istem času le 415 milijonov funtov šterlingov, moramo zaključiti, da je narastel sedanji nemški trgovski dolg napram podjarmljenim in 'zavezniškim' evropskim narodom zdaj na preko milijarde funtov.—JIC.

V . . . —

GOSPODARSKE VESTI IZ SRBIJE

Ob koncu marca je belgrajski radio poročal, da je zasedbena oblast uvedla prisilno dostavljanje v mesta vseh poljedelskih pridelkov, predvsem pa pšenice in drugega žita. Objavljene so tudi nove kazni za zakasnjenja pri plačevanju premij in za netočne podatke v prijavah pridelkov.

O priliki odhoda prve skupine delavcev, ki so odšli na prisilno delavsko službo iz Belgrada, je belgrajska radiooddaja poročala naslednje:

"Veselo so odhajali (!), kajti dovolj razumni so, da poznajo svojo dolžnost napram Evropi. To svojo dolžnost bodo tudi izpolnili. Oblasti bodo storile vse, kar bodo mogle, da jim olajšajo delo in olepšajo razmere, v katerih bodo živeli."—JIC.

V . . . —

TURŠKI LIST O MEDNARODNEM UGLEDU JUGOSLAVIJE

Ankara, 23. marca.—V Ankari izhajajoči francoski časopis 'La Turquie' je objavil dne 22. marca velik uvodnik z naslovom 'Jugoslavija v povojnem svetu'. V tem članku, katerega je napisal profesor Adam, izjavlja časopis:

"Zgodovinarji, ki bodo proučavali sedanjo Jugoslavijo in njene narode, bodo s presenečenjem zrli na njen globoki smisel za ideale, za skupnost in za odgovornost; vse to ji daje pravico, da v povojni mednarodni organizaciji zavzame eno najboljših mest; dočim je Bolgarija hotela voditi realistično politiko, je Jugoslavija ravno nasprotno odločno odklonila te vrste realizem, pregnala kliko, ki ga je priporočala in še z orožjem v roki uprla nadmočnim vojaškim silam, ki so zahtevale pravico prehoda skozi njeno ozemlje.

Vse to je zahtevalo od nje ogromnih žrtev, a kljub temu ona ni odnehala in se še vedno upira okupatorjevim silam. Toda tudi za povojno dobo pokazuje Jugoslavija primerno zavest za svojo odgovornost napram balkanski skupnosti in napram evropskemu miru. Jugoslavija je prevzela iniciativo za balkansko unijo; sporazum, podpisan dne 25. januarja 1942, je zgradil tej organizaciji njene prve temelje."

Pisec tega članka se je nato lotil podrobnega opisa uredbe balkanske unije in zaključil svoj dopis z naslednjimi besedami: "Vse to nam z veliko jasnostjo zrcali globoki smisel Jugoslovanov za mednarodno skupnost in socialni napredek — Jugoslavija si je zares pridobila zaslug za Balkan, Evropo in sploh za ves zapadni svet.—JIC.

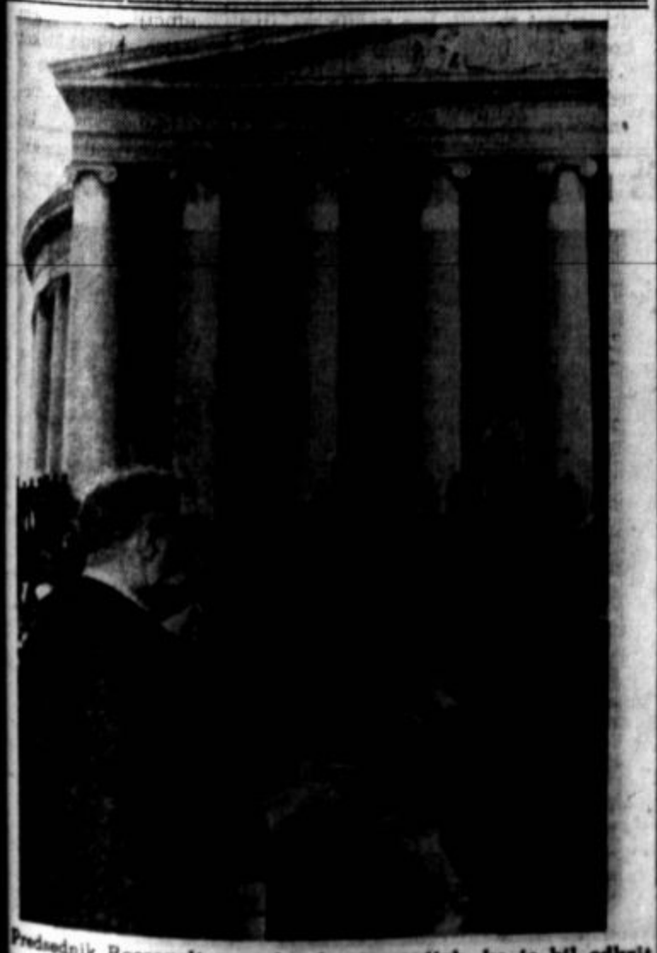

Predsednik Roosevelt govori pri ceremonijah, ko je bil odkrit spomenik Thomasa Jeffersona, avtorja Izjave neodvisnosti in tretjega predsednika Združenih držav, v Washingtonu.

Nemške mine v švedskih vodah

Vlada poslala oster protest Berlinu

Stockholm, Švedska, 6. maja. —Vlada je po odkritju nemških min v švedskih teritorijalnih vodah poslala oster protest Berlinu. V noti je izrazila tudi nezadovoljstvo z nemškim odgovorom na prej poslani protest zaradi obstreljevanja švedske podmornice Draken po nemški bojni ladji.

Vlada je naznanila, da bo storila primerne korake proti Nemcem, ki polagajo mine v švedskih vodah. Poveljniki enot švedske bojne mornarice so dobili ukaz, naj streljajo na Nemce. Švedska nota zahteva garancije od nacijske vlade, da se taki incidenti ne bodo ponovili.

"Švedske bojne ladje bodo skrbele, da moštvo parnikov zavojevanih držav ne bo polagalo min ali streljalo na naše podmornice," pravi nota. "Švedska je proti vojnim operacijam v svojih teritorijalnih vodah."

Nemško poveljstvo grozi vojakom

Zavezniški stan, Afrika, 5. maja. — Dokumenti, dobljeni pri ujetih nemških vojakih, so razkrili, da je poveljstvo zagrozilo vojakom, da bodo njihovi sorodniki doma kaznovani, če se bodo podali zaveznikom. Vojni ujetniki, ki pridejo v roke nacijem po vojni, bodo tudi kaznovani. Dokumenti z grožnjo so bili izdani v glavnem nemškem stanu 17. aprila in poslani poveljnikom čet.

Deset rudarjev ubitih v premogovniku

La Follette, Tenn., 6. maja. — Pri eksploziji, ki se je pripetila v premogovniku Etna Coal Co., je bilo ubitih deset rudarjev, 21 pa se jih je rešilo. Trupla žrtev so bila sinoči prinešena na površje.

Nova Zelandija raztegnila vojaško vežbanje

Wellington, Nova Zelandija, 6. maja.—Vlada je naznanila raztegnitev vojaškega vežbanja na delavce, ki so uposleni v vojnih industrijah. Sleherni sposobni delavec se bo moral vežbati dva meseca v letu.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

prišel. Pokličem v tisti rog in se pripeljejo drugi možje postave. Enako lahko stori tudi brat Frank Fende. Samo ne vem, koliko časa bo ta naša služba trajala. Menda, dokler bo vojna. (Pravično bi bilo, da bi nam stražnikom vsaj malo zvišali plačo.)

Kar se tiče mojega zastopništva Prosvete, pa vprašajte upravitelja in staro korenino brata Filipa Godino. Rečem, da za agitacijo se ne bojim nikogar, razen mogoče Toneta Zornika—mogoče . . .

Anton Jankovich, 147.

Matija čestita Barbiču

S pota. — Pozdrav in najlepše čestitke br. Franku Barbiču iz Clevelanda in gl. odborniku SNPJ na njegovem opisu Slovenskega narodnega muzeja pred nekaj dnevi v Prosveti.

Matija Pogorelc.

ZAPISNIK

III. SEJE IZVRŠNEGA ODBORA SLOVENSKEGA AMERIŠKEGA NARODNEGA SVETA

(Nadaljevanje in konec.)

Brat **Kuhel** poroča, da bo treba storiti korake za ugotovitev registracije SANSa pri justičnem departmentu. Potrebni formularji bi sedaj že morali biti pripravljeni. Pisal je o tem tajnjku Rev. Zakrajšku že dvakrat, ne prejme pa niti odgovora, niti ne ve, do katerega uradnika se naj obrne. Dovoljenje za poslovanje je le ustmeno. Tudi podružnice že povprašujejo za čarterje. Sklenjeno je, da se točno dožene, kar je v tej zadevi potrebno in registracija izposluje, nakar se naj vsem podružnicam izdajo zahtevani čarterji.

Razvije se splošna razprava glede pospešitve delovanja SANSa in večje agitacije. Poudarjeno je, da se tu rojena mladina smatra za prezirano in o tem so prišle že pritožbe na Adamiča, Roglja, v časopise in na druge. Nekatere naselbine se tudi smatrajo za zapostavljene, ker nimajo zastopstva v širšem odboru, medtem ko imajo nekatere druge naselbine preveliko zastopstvo. Vprašanje nastane, ali more SANS take napake popraviti, da se doseže vsestransko zadovoljstvo? Priporočano je, naj bi se v upravnem uradu sestavil neke vrste geografski pregled in v katerih krajih je možnost za organiziranje podružnic, v teh se naj izmed agilnih Slovencev imenujejo **organizatorji** ali **zaupniki.** Tu rojena mladina pa naj bi bila izvoljena v **uradniške odbore** pri podružnicah in te bi na ta način imele več zveze z ameriško publiko in bi širile našo agitacijo med njo. V smislu tega priporočila je sestavljen predlog, podpiran in sprejet. Posebna točka o **zaupnikih** se žanese tudi v pravila. Nadalje je sprejet predlog brata Roglja, da upravni urad nominira take zaupnike, potrdi jih pa izvršni odbor na svoji seji.—Glede večje agitacije v časopisih je osvojeno priporočilo brata Novaka, nameščenca v uradu, da bi časopisi SANSu dovolili poseben prostor in primerno glavo, pod katero se naj iz upravnega urada poroča v javnost o razvoju in poslovanju raznih podružnic. V splošnem pa smatra odbor, da je dosedanji uspeh SANSa večji, kot pa je v tej kratki dobi bilo pričakovati.

Brat **Kristan** tudi poroča, da je bil vabljen udeležiti se Ameriškega slovanskega kongresa za državo Michigan, česar pa ni storil, ker je kongres zboroval le par ur. Pač pa je kongres pismeno pozdravil.

Nato je prečitano pismo Rev. Zakrajška, datirano dne 28. februarja 1943, kateremu je priloženo tudi spisano poročilo za sejo dne 27. februarja. Del tega poročila ni bil podan na dotični seji. Iz poročila je razvidno, da smatra Rev. Zakrajšek svojo resignacijo kot tajnik SANSa za nepreklicno.

Po daljšem razmotrivanju predlaga dr. Kern sledeče: Ker SANS ne more poslovati in uspešno delovati brez rednega tajnika in ker Rev. Zakrajšek izjavlja, da je njegova resignacija nepreklicna, in ker se opira na zdravstvene razloge, se njegova resignacija sprejme. Predlog je podpiran in sprejet.

Ker je po odstopu Rev. Zakrajška izpraznjeno eno mesto v upravnem odboru, je soglasno zaključeno, da mesto prevzame na kongresu izvoljen prvi namestnik. Ugotovljeno je, da je prvi namestnik Rev. Aleksander Urankar, ki tako avtomatično postane član eksekutive.

Predsednik brat **Kristan** ugotovi, da je radi resignacije tajnika izpraznjeno to mesto ter da je potrebno izvoliti novega tajnika. Brat **Kuhel** razpravlja o tem predmetu in izreka potrebo po tajniku, ki bi posvetil ves svoj čas le temu delu in za kar naj bi bil tudi primerno plačan. Napaka je pač bila storjena, ker kongres ni izvolil osebe, ki bi bila pripravljena vršiti vse delo, ki ga tajniški urad zahteva. Zlasti sedaj, ko se je razvilo politično in administrativno delo, je treba, da je tajnik vedno v uradu in celo delo nadzira. Tega pa on kot pomožni tajnik ni mogel vršiti, niti mu redno delo pri Slovenski narodni podporni jednoti ne dopušča nadaljnjega bremena v bodoče.—Ker ni na seji navzoč noben kandidat za tajniško službo, je zaključeno odložiti volitev tajnika do prihodnje seje, med tem časom pa brat Kuhel še nadalje vrši tajniške posle.

Predsednik brat **Kristan** želi slišati mnenje odbornikov, ali bi ne bilo primerno vabiti na bodoče seje eksekutive tudi namestnike. Ker so notranji posli SANSa znani v glavnem le članom eksekutive, bi se morali o njih seznaniti tudi namestniki. Sprejet je predlog, da bodo v bodoče tudi namestniki vabljeni na seje.

Br. **dr. Kern** smatra za potrebno, da se enkrat v bližnji bodočnosti skliče seja vseh odborov—izvršnega, širšega in častnega. Pojasnilo bi se naj, kaj in kako SANS dela, kake uspehe je že dosegel, skratka, da se dajo vsa pojasnila o notranjih zadevah našega poslovanja. Poseben odbor naj bi določil potreben program, kakor tudi čas in kraj. Svetovan je eden izmed poletnih mesecev. V tem smislu je predlog stavljen, podpiran in sprejet.

Nadalje je zaključeno, da predsednik revidira pravila in jih priobči v listih. Za potrebo se jih lahko gotovo število mimeografira v uradu ali pa gotovo število da odtisniti v tiskarni. To vprašanje se prepusti upravnemu uradu.

Razpravlja se ponovno o kongresnem zapisniku in o predlogu, ki je bil sprejet na prvi seji dne 22. decembra 1942, da se da tiskati v obliki brošure v 3000 izvodih. Večina se strinja, da je zapisnik sedaj že izgubil prvotno privlačnost, ker so resolucije in drugi glavni zaključki že bili priobčeni v listih, drugo pa obsega izčrpke govorov, volitve in razne formalnosti. Za našo propagando sedaj zapisnik nima več toliko vrednosti. Predlagano in sprejeto je, da se prvotni sklep prekliče ter da se zapisnik ne tiska. Pripravi se le gotovo število tipkanih iztisov za SANSov arhiv.

Brat **Kuhel** tudi prečita zanimivo pismo od blagajnika podružnice štev. 5 v Rock Springsu, Wyo. Ta podružnica je ponosna, ker je bila ena izmed najprvih postojank SANSa, nikakor pa ne razume mlačnosti drugih naselbin, ki se še niso organizirale in pričele aktivnega dela po načelih Slovenskega narodnega kongresa. Podružnica apelira, da posamezniki pozabijo na strankarstvo in da obrnejo vse svoje sile v pomoč trpečemu narodu v stari domovini in njegovi rešitvi.—Pismo se vzame na znanje.

V razpravo pride tudi vprašanje govornikov, za katere prosijo nekatere naselbine in SANSove podružnice. Zaključeno je, da vse take zadeve rešijo upravni uradniki za vsak slučaj posebej in določijo govornike, kakor tudi da ukrenejo vse potrebno glede stroškov.

S tem je dnevni red izčrpan. Predsednik se zahvali vsem za poset seje in vsestransko kooperacijo ter sejo zaključi ob 7:30 zvečer.

ETBIN KRISTAN, predsednik. MIRKO G. KUHEL, zapisnikar.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUS, pomoč. taj. ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsednika

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik ... Box 84, Universal, Pa.
CAMILUS ŽARNICK, drugi podpredsednik ... 3587 W. 69th St., Cleveland, Ohio

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje ... 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje ... R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje ... 7522 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje ... 3979 Randall St., St. Louis, Mo.
URŠULA AMBROŽIČ, peto okrožje ... 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje ... 623 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek

MATH PETROVICH, predsednik ... 253 E. 131st St., Cleveland, Ohio
VINCENT CAINKAR ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JACOB ŽUPAN ... 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH ... 1837 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISCH ... 700 E. 260th St., Cleveland, O.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik ... Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARIČH ... 318 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ ... 19511 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW VIDRICH ... 709 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK ... 772 E. 185th Street, Cleveland, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik ... 3301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MILAN MEDVEŠEK ... 16202 Arcade Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM ... 17183 Snoden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP ... 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAJ ... 20 Westclox Ave., Peru, Ill.

Glavni zdravnik

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ... 2219 So. Ridgeway, Chicago, Ill.

Nov rekord v poletu čez Atlantik

London, 6. maja. — Stotnik G. R. Buxton je dosegel nov rekord v poletu čez Atlantik iz Novefunlandije v Anglijo. Letalski minister je naznanil, da je Buxton preletel razdaljo v šestih urah in dvanajstih minutah.

Trinerjevo grenko vino in dober apetit

Navadna poljudna fraza: "Vam želim dober apetit" ni brez pomena. Zdrav apetit je zelo važen za vaše zdravje, še posebno v današnjih dneh. Edino zdrav narod bo lahko zmagal v tej vojni. Trinerjevo grenko vino je zelo popularno zadnjih 55 let, ker so se ljudje sami prepričali, da je ta prijazna želodčnica in milo odvajalno sredstvo zelo dobro za izboljšanje apetita in pomaga prebavi. Njegova nova primes Vitamin B-1 je napravil še boljšega. Vitamin B-1 je zelo potreben za normalni apetit in za normalno delovanje prebavnega sistema. Kupite Trinerjevo grenko vino z Vitaminom B-1 v vaši lekarni in vživajte kot predpisano na steklenici. Ako ga ne morete dobiti v vaši sosedščini, tedaj pošljite $1.25 ali $6.50 na Jos. Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., in dobili bodete eno ali šest steklenic Trinerjevega grenkega vina z Vitaminom B-1, poštnine prosto. —(Adv.)

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Materinski Dan

Prihodnjo nedeljo bo na milijone mož, žensk in otrok nosilo bele ali živobarvne cvetice v znak priznanja in ljubezni do žene, katera je umrla, da bi oni živeli. Danes imajo ženske raje krasne šopke (corsages), posebno če so njihove matere še žive, kakor pa samo eno živobarvno ali belo cvetko, ki naj znači to kot poseben dan.

Izmed mnogih sezonskih cvetic, katere se nosi v čast umrli materi so nekatere: gladiole, tulipe, marjetice, vrtnice in nageljni. Skoro vse te cvetice se lahko dobi v živih barvah, katere pomenijo živo mater.

Moški bodo našli par "corn flowers", en sam rdeč nagelj ali rdečo vrtnico najbolj primerno gumbnico za živečo mater, ali pa belo marjetico in bel nagelj za moške, katerih mati je umrla.

Prosimo, da naročite pravočasno!

Naročite vaše cvetlice za Materinski dan pravočasno in dovolite nam dovolj časa za dostaviti, ali pa jih vzemite seboj če le mogoče. Vaš cvetličar vam bo hvaležen za kooperacijo, in s tem pomagate vojnim regulacijam.

MEJAŠI

Povest iz davnih dni

Napisala
Ilka Waštetova

(Se nadaljuje.)

Na večer se je nemaški graščak vrnil iz mesta. Tolpa hlapcev je pripeljala do vrha naložen voz, poln lepih potrebnih in nepotrebnih reči, kakršne so si mogle v tedanjih časih omisliti le bogate plemkinje.

Hlapci so nanosili v dvorano velike zavoje najlepše svile, z zlatom vezene prekrasne tkanine, dragocene kožuhovine.

Iz lepe, z dragulji obložene skrinjice je vzel Grimuald raznobarvne lepo vezene trakove, na srebrnih verižicah nanizane korale in bisere, brez števila zlatih in srebrnih zaponk, okrašenih z dragimi kameni.

Posul je mizo z narokvicami iz bledorumenega jantarja in bleščečega zlata in dodal še diadem iz draguljev.

Ali Grimualdu se ni posrečilo, da bi se bili mladi Slovenki veselili teh dragocenosti, za katere je potrošil toliko zlatih solidov. Brezbrižno sta zrli Godeslava in Vedrana na vse to bogastvo in Grimuald se je z bridkostjo spomnil, da mora biti zakladnica vojvode Trudopolka pač stokrat bogatejša od njegovih darov.

Šele ko je postavil Bavarec Adalvin pred Godeslavo lično izrezljan kolovrat s povesmom prediva, se je devojka nasmehnila in solze so ji iznova porosile oči, ko se je domislila svojega domačega kolovrata — svojega doma.

Gospodar pa je položil pred Vedrano lepo rezljan lok in tulec, poln ostrih pušic. Tedaj je krasna žena zardela in povesila oči. Okrog ust ji je nekaj zatrepetalo kakor jok, a premagala se je in trdo je stisnila roke v naročje . . .

— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Nekaj mesecev pozneje sta sedeli Vedrana in Godeslava v pritlični sobi, ležeči pod veliko dvorano.

Ta soba je bila nekoliko mračna, ker je imela bolj majhna okna in ker sta dve okni bili obrnjeni na dvorišče. Svetlobo, ki je prihajalo skozi te line je deloma prestrezalo tudi zidovje, katero je bilo tu, v spodnjem delu gradu, tako debelo, da bi njega debelino komaj izmeril z razprostrtima rokama.

Vse pohištvo je bilo v tej sobi silno staro, trdno in brez okraskov. Vsa tla so bila pokrita s kožuhovinastimi preprogami. V levi pa je gorel ogenj od jutra do večera in risal na stene migljajoče sence.

Te sence po tleh in po stenah, preprosto pohištvo, kožuhovinaste preproge, po stenah police z vrči in kovinastimi kupicami — vse je spominjalo Vedrano na dom, na veliko vežo v očetovem dvorcu, in najrajša je posedala v tej sobi. Imenovali so jo lovsko sobo, bržkone zato, ker so se tu ob dolgi mizi zbirali lovci — sosednji forojulski plemenitaši — kadar jih je Grimuald povabil na lov v svojih prostranih gozdovih tam pod Jalovcem.

"Tagapald je danes pozabil na naju," je zdajci izpregovorila Vedrana in odložila vezenje na široko podoknico, "tako je temno, da ne morem več delati."

"Pokličem ga," je dejala Godeslava sedeča za kolovratom poleg leve.

Ali prav ko je vstala, so se odprla vrata in v sobo je vstopil graščak, za njim pa je Tagapald prinesel goreče leščerbe, ki jim je bil prilil svežega olja. Sluga je razobesil leščerbe po stenah in odšel.

"Kaj si mučita oči v tej temi!" je opomnil Grimuald.

"Oh, jaz ne rabim luči, za svoje delo," je odvrnila Godeslava in popravila povesmo na kolovratu.

"Ali ti, Vedrana! To ni zdravo za te, da ves dan sediš tu pri oknu in vezeš!"

Vedrana ni odgovorila. Le ramena je stresla, pobrala vezenje s podoknice v skrinjico in jo prenesla na malo mizo ob steni pod leščerbo.

Grimuald je prijel visok naslanjač in ga postavil svoji ženi poleg mizice. Nato je vzel z visoke police nad mizico debelo knjigo s srebrnimi platnicami in zaponkami, posutimi z dragulji. Bila je — biblija.

Vzel je od velike mize sredi sobe še en naslanjač, ga primaknil ob drugo stran mizice pod luč, se vsedel in odprl biblijo.

"Ali naj nekoliko čitam?"

"Čitaj!" je odvrnila Vedrana in vzela zopet vezenje v roke.

Godeslava pa je tiho vstala in odšla iz sobe.

Grimuald se je nasmehnil in pričel čitati z globokim prijetnim glasom. Čital je, ne da bi kdaj pogledal vmes svojo ženo, postrani je opazil kako je kmalu povesila roke v naročje in ga neprimično gledala in poslušala.

In bil je zadovoljen.

Vedel je, da se zbirajo v Vedrani zlata zrna resnice, in že je sanjal o onem času, ko — poleg drugih močnih kali — požene v njenem srcu — kal ljubezni!

DRUGI DEL

I.

Minilo je pet let. Bilo je ob času, ko so bile žitnice polne in ko so že pastirji prignali čede s planinskih pašnikov.

Pozno v noč so oživele ceste in steze, ki so držale iz šolskih dolin proti Forumjuliju. Četa za četo se je privalila v forojulsko dolino . . . molče — naglo in oprezno — kakor da stopajo duhovi. Zdaj pa zdaj je zaropotal ščit, sulica je udarila ob mečevo nožnico — — in zopet se je čulo po poti le pritajeno šklepetanje sandal.

Pod strmo goro, prav blizu forojulskega mesta, so se čete zbirale in druga za drugo so se začele pomikati navzdor po tisti strani, kjer je bila gora najmanj strma.

Ko se je pričelo daniti, je bila že vsa slovenska vojska vrh strme gore. S silno naglico so jeli bojevniki — mladi in stari — skladati na vrhuncu debelo kamenje in skalovje, ki ga je bilo obilo raztresenega po vsej gori. Bržkone je bilo nekdaj tu veliko gradišče. Drevje, ki je rastlo okrog vrha, so bojevniki posekali, obsekali debla in hiteli znašati hlode na vrhunec.

Ko je posijalo solnce, je bil slovenski tabor utrjen in sulice in ščiti so se posvetili tja do Forumjulija.

Ves Forumjulii je bil že na nogah.

Že ponoči so bili prišli okoličani — preplašeni — obupani — pred Slovenska vrata klicat čuvaja. Prišli so po skrivnih potih in po ovinkih in jokaje prosili, naj jim dovolijo zavetja v mestu.

Ker čuvaji niso smeli pred solnčnim vzhodom spuščati brez posebne dovolitve pridvižnega mostu čez mestni jarek, so morali okoličani dokaj časa čakati pred mestom.

Ko so forojulskega vojvodo obvestili o nočnem pohodu slovenskih čet, je takoj ukazal odpreti za okoličane vsa mestna vrata.

"Pošlji oglednike, da nam bodo poročali o gibanju Slovencev. Obvesti po zanesljivih možeh vse plemeništvo in druge deželane. Vsi služni možje naj se zberejo do solčnega vzhoda v mestu."

Tako je velel Ferdulf poveljniku forojulske posadke, ki ga je po vzoru Bizantincev imenoval "magister militum."

(Dalje prihodnjič.)

SHARE SENTRY DUTY IN SFAX

SHARING CIGARETS AND SENTRY DUTY in the bombed port of Sfax are Staff Sergeant Patrick Donaldeo, of Pittsburgh, Pa., and Private Leslie Miller, an English Tommy of Lancashire. They guard the bombed sheds of what was once one of the Axis strategic strongholds. This is an official Signal Corps radio telephoto.

Sosedje in druge novele

Ant. P. Čehov
Poslovenil Fran Pogačnik
BABJE CARSTVO
ZNAMENITI LJUDJE

(Nadaljevanje.)

"Kako?" je povlekel Vladimir Semjonič in se dvignil. "Da, vse to je stara navlaka, zato ker so te ideje večne, a kaj je po tvojem novo?"

"Ti se trudiš delovati v kraljestvu misli, tvoja stvar je, da iznajdeš kaj novega. Jaz te ne bom učila."

"Jaz alkemist!" se je čudil in razburjal kritik porogljivo mižikajoč. "Umetnost, napredek — to je alkemija!?"

"Vidiš, Volodja, zdi se mi, ako bi se mi vsi misleči ljudje posvetili reševanju velikih nalog, da bi se vsa ta tvoja neznatna vprašanja, s katerimi se sedaj mučiš, rešila sama po sebi, postranskim potem. Ako se dvigneš z zrakoplovom, da vidiš mesto, tedaj boš nehote, samo ob sebi zagledal tudi polje, vasi, reke . . . Ko proizvajajo stearin, pridobivajo kot stranski predmet glicerin. Zdi se mi, da je sodobna misel obsedela na enem mestu in semkaj prirastla. Polna je predsodkov, omrtvela, plaha, boji se širokega, gigantskega poleta, kakor se midva bojiva zlesti na visoke gore: ona je konservativna."

"My crime? I fought Hitler and Mussolini back in 1937!"

Taki pogovori niso potekali brezsledno. Vzajemni odnošaji med bratom in sestro so se dan na dan slabšali. Brat v navzočnosti sestre ni mogel več delati in se je razburjal, ako je vedel, da leži na divanu sestra in gleda v njegov hrbet; sestra pa se je bolestno zgibala in pretegavala, kadar je, hoteč povrniti preteklost, skušal deliti z njo svoje navdušenje. Vsak večer se je pritoževala nad dolgočasjem ter govorila o svobodni misli in rutinerjih. Pod vplivom svojih novih misli je Vera Semjonovna dokazovala, da je delo, v katero se vglablja brat, predsodek, brezuspešen poizkus konservativnih duhov, podaljšati to, kar je že odslužilo svojo dolžnost in že izginja s pozorišča. Primerov ni bilo konca. Primerjala je brata z razkolnim cerkvenim čitalcem, ki rajši umrje, kakor da se da prepričati.

Po malem se je začela opažati tudi izpremenba v načinu njenega življenja. Mogla je vse dni in noči ležati na divanu, ne da bi kaj delala ali čitala; le mislila je in pri tem je dobivala njeno obličje hladen, suhoparen izraz, kakor ga imajo enostranski ljudje s silno vero. Jela se je odrekati pomoči sluge, pospravljala je sama za seboj, čistila šolne in prala obleko. Brat ni mogel mirno in celo brez sovraštva gledati njenega hladnega obraza, ko se je lotevala nižjih opravil. V tem delu, ki ga je vedno izpraševala z nekako slovestnostjo, je videl nekaj napetega, nepristnega, videl je tudi farizejstvo in kokettarijo. Ker je vedel, da je ne more pregovoriti, se je, kakor šolar, vanjo zadiral in jo dražil.

"Ne protiviš se zlu, pač pa se protiviš, da bi imel slugo!" jo je zbadal. "Ako je sluga zlo, čemu se potem protiviš? To je nedosledno!"

Trpel je, se razburjal in se celo sramoval. Sram ga je bilo, kadar je sestra začenjala budaliti pri tujih ljudeh.

"Strašno, dragi moj," mi je zaupno govoril, obupno krileč z rokami. "Možgani so se ji vneli! Mislil sem vse skupaj pustiti, naj misli, kakor hoče, a zakaj govori, zakaj me razburja. Pomisli naj, kako mi je, poslušati jo. Kako mi je kadar se predrzne v moji navzočnosti potrjevati svoje zablode s Kristovimi nauki! Duši me! Razgrevam se, kadar se sestrica muči s pripovedovanjem svojega nauka in se trudi tolmačiti evangelij v svojo korist, ko nalašč zamolči izgnanje iz svetišča. To je, dragi moj, nerazvitost, nezmiselnost! To vam je medicinska fakulteta, ki ne nudi obćnega razmaha!"

Nekoč je Vladimir Semjonič, ko se je vrnil iz službe domov, našel sestro plakajočo. Sedela je na divanu, sklonjene glave, in lomila roke; solze so ji v potokih tekle po licih. Dobro kritikovo srce se je stisnilo v boli. Solze so se mu lile iz oči in zahotelo se mu je, da jo prijazno nagovori, da ji oprosti, jo poprosi oproščenja in da zaživi z njo staro življenje. Pal je na kolena, obsipal s poljubi njeno glavo, roke, rame . . . Ona se je nasmehnila, neumljivo nasmehnila, bridko, on pa je radostno vzkliknil, poskočil, zgrabil časopis s stola in je gorko rekel:

"Hura! Živiva po starem, Verica! Gospod blagoslovi! Glej, kako stvarico sem ti pripravil! Daj, da jo prečitava skupaj namesto spravnega šampanjca! Prekrasna, čudovita stvar!"

"Ah ne, ne," se je prestrašila Vera Semjonovna in odstranila knjigo. "Sem jo že čitala! Ni treba, ni treba!"

"Kdaj si jo čitala?"

"Pred letom, pred dvema letoma! Že davno sem jo čitala, vem, vem . . ."

"Hm! Ti si fanatična!" je dejal hladno brat in zagnal list na mizo.

"Ne, ti si fanatik, ne jaz! Ti!"

Vero Semjonovno so zopet zalile solze. Brat je stal pred njo, gledal njena trepetajoča ramena in mislil. Ni mislil o mukah osamelosti, ki jih preživlja vsakdo, ki začenja misliti po novem, po svojem, tudi ni mislil o trpljenju, ki je neizogibno pri resnem duševnem prevratu, temveč o svojem žaljenem programu, o svojem oskrunjenem avtorskem čustvu.

Odslej je občeval s sestro hladno, malomarno in posmehljivo ter jo trpel v svojem stanovanju, kakor trpe ubožne starke, ona pa je prenehala se z njim prepirati in je na vsa njegova prigovarjanja, zbadljaje in napade odgovarjala le s pohlevnim molčanjem, ki ga je še bolj dražilo.

Nekega poletnega jutra je Vera Semjonovna, oblečena v potovalno obleko in s torbo preko rame, stopila k bratu in ga hladno poljubila na čelo.

"Kam pa!" se je začudil Vladimir Semjonič.

"V N-sko gubernijo, koze cepit."

Brat jo je spremil na ulico.

"Glej jo, objestnico, kaj si je izmislila," je mrmral. "Denarja ne potrebuješ?"

"Ne, hvala! Z bogom!"

Stisnila mu je roko in odšla.

"Zakaj ne vzameš izvoščka?" je zaklical za njo Vladimir Semjonič.

Doktorka ni odgovorila. Brat se je ozrl na njen rusi nepremočljivi plašč, na njeno pri hoji se malomarno zibajočo postavo, po sili vzdihnil, a ni čutil pri tem nikake žalosti. Sestra mu je bila tuja. Tudi on je bil njej tuj, saj se ni niti obrnila, ko je odhajala.

Ko se je vrnil v sobo, je Vladimir Semjonič takoj sedel za mizo in se lotil feljtona.—

Potem nisem nikdar več videl Vere Semjonovne. Kje je sedaj, ne vem. Vladimir Semjonič je nadalje pisal svoje feljtone, zlagal pesmi, pel "Gaudeamus" in se ukvarjal z "vzajemno blagajno sotrudnikov moskovskih časopisov".

Nekoč je zbolel za pljučnim vnetjem; ležal je bolan tri mesece, najprej doma, nato v Golicinski bolnici. Nato se mu je zgnojilo koleno. Govorili so, da bi ga bilo treba poslati na Krim in so jeli zbirati zanj prispevke. A ni šel na Krim, Umrl je. Pokopali smo ga na Vaganjskem pokopališču, na levi strani, kjer počivajo umetniki in literati.

Nekoč smo pisatelji sedeli v Tatarski restavraciji. Povedal sem, da sem bil nedavno na Vaganjskem pokopališču in videl grob Vladimira Semjoniča. Gomila je bila popolnoma razgrebena, skoro čisto so jo zravnali z zemljo; neobhodno potrebno jo je bilo popraviti in zbrati v ta namen nekaj rubljev.

Poslušali so me ravnodušno, odgovorili niso niti besede in nabral nisem niti kopejke. Nihče več se ni spominjal Vladimirja Semjoniča. Popolnoma je bil pozabljen.

ROTSCHILDOVE GOSLI

Mestece je bilo majhno, bednejše od vasi, in v njem so živeli skoro edino starci, ki so tako redko umirali, da je bilo že nerodno. Tudi bolnica in ječa sta potrebovali le malo krst. Z eno besedo, šlo je slabo. Ako bi bil Jakob Ivanov rakvar v gubernijskem mestu, bi imel gotovo lastno hišo in zvali bi ga Jakob Matvjejevič, tu v mestu pa so ga imenovali kar Jakob, a njegov vzdevek je bil—Bronza; živel je ubožno kakor navaden kmet v stari hišici, ki je imela le eno sobo in kjer so bili nameščeni on, njegova žena Marta, peč, široka postelj za dva, krste, stružnica in vse gospodarstvo.

Jakob izdeloval dobre, trdne krste. Za kmete in meščane jih je delal po svoji postavi in se ni niti enkrat zmotil, ker večjih in krepkejših ljudi ni bilo nikjer, niti v zaporih, dasi je štel že sedemdeset let. Za plemiče in ženske pa jih je izdeloval po meri in se je posluževal pri tem železnega aršina (ruska dolgos na mera—711 mm.) Naročila z otroške krste je sprejemal zel nerad in jih je delal naravno brez mere, s preziranjem in vedno, ko je prejemal plačilo z delo, govoril:

"Odkrito rečeno, ne bavim se rad z brkljarijami."

(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

Delo za ženske

BINDERY GIRL — knjigovezniški stalno ali začasno namizno delo ročno zavijanje. Čas dela same, berete od 8 A.M. do 10 P.M. Oglasite se pri JOSTENS, 353 West Gra Ave., vprašajte za Mr. Wandreya.

DEVOJKE DOBE PEGLARICE za lik nje srajc, 56c na uro. Izkušene brez izkušnje. Howard Laundr 7379 Rogers, Sheldrake 8500.

OPERATORICE, v tovarni žen oprave, skušene na pogonske valne stroje. Stalno delo. 23 N Franklin.

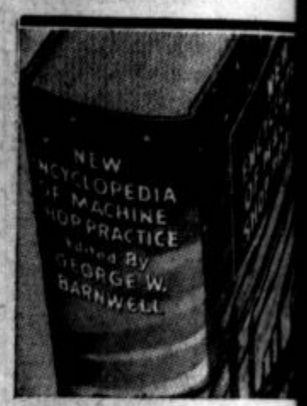

THE NEW ENCYCLOPEDIA O MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology v angleški
Spisal znani profesor na Stevens

Podlago za mehanično znanje morete dobiti s knjigo NEW E CYCLOPEDIA OF MACHINE SHO PRACTICE (v angleščini). Ta veli knjiga popisuje in v slikah poka temeljna dela mehanike. Razloži v natanko, kar mora znati najbolj mehanik; pojasnjuje vporabo vsak ga stroja, orodja in meril. Pouči v kako je treba vporabiti načrte (bl prints) ter vam tudi daje mnogo r čunskih tabel, da morete pospeši svoje delo. Ne glede na to, ali s šele početnik, vam bo ta knjiga zel koristna in mnogo potrebna.—10 slik in risb. 576 strani, trdo vezan knjiga stane SAMO $1.98.—Poštn no plačamo mi. Naročite pri KNJ GARNI SLOVENIC PUBLISHIN COMPANY, 216 West 18th St NEW YORK.—Zaloga ni velik Naročite to važno knjigo še dane

ITALIAN PRISONERS IN ENGLISH INTERNMENT CAMP

THESE ITALIAN SOLDIERS, captured in North Africa by American troops, are pictured passing the time away playing cards in an internment camp somewhere in England. They wear U. S. Army field jackets covered front and back by large X's, which indicate they are prisoners. Signal Corps photo.